

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
Marie Tilja och Sara Johansson

2020-05-08

Dnr BMN 2020-80
Dnr SBN 2020-245

Bygg- och miljönämnden
Samhällsbyggnadsnämnden

Översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet, yttrande till Miljödepartementet

Förslag till samhällsbyggnadsnämndens beslut

1. Yttrande lämnas i enlighet med Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens förslag.

Förslag till bygg- och miljönämndens beslut

1. Yttrande lämnas i enlighet med Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens förslag.

Ärende

Det finns systembrister i arbetet med åtgärdsprogrammen för luftkvalitet i Sverige. I flera städer fortsätter miljökvalitetsnormerna att överskridas trots beslutade åtgärdsprogram. Naturvårdsverket och Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att utreda hur systemet med åtgärdsprogram för luftkvalitet kan förbättras för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna följs.

Generellt innebär myndigheternas förslag en förbättring av luftvårdskontrollen i Sverige och genomförandet av åtgärdsprogrammen för luft. Linköpings kommun ser mycket positivt på att myndigheterna lyfter fram förslag som ökar stödet till kommunerna. Ett annat viktigt förslag som lyfts är krav på förebyggande luftvårdstrategier (FLIS) hos kommuner som överskrider övre utvärderingströskeln (ÖUT). Detta gör att luftfrågan lyfts i kommunen innan miljökvalitetsnormen (MKN) överskrids.

Sammanfattningsvis bedöms myndigheternas förslag innebära följande för kommunerna:

- Mer arbetstid för exempelvis utförligare uppföljningsrapportering av åtgärdsprogram, remisser och att upprätta och redovisa förebyggande luftkvalitetstrategier (FLIS).
- Åtgärden *Möjlighet för Naturvårdsverket att lyfta ofullständiga åtgärdsprogram till regeringen* innebär att åtgärdsprogram fastställda av kommunen kan komma att kompletteras med åtgärder som regeringen

bestämmer. Det innebär en viss inskränkning på kommunens självstyre. Åtgärden bedöms dock nödvändig för att säkerställa att kommunerna i Sverige genomför tillräckliga åtgärder för att följa luftkvalitetsdirektivet och minska risken för att Sverige drabbas av EU-överträdelser och böter.

Linköpings kommun anser att regeringens kravställande på åtgärder bör begränsas till att fler/mer verkningsfulla åtgärder beslutas, inte krav kring vilka specifika åtgärder som måste genomföras. En åtgärdslista från regeringen/Naturvårdsverket på vad som bedöms vara tillräckligt effektiva åtgärder är önskvärt, men kommunerna måste kunna lyfta förslag på alternativa åtgärder då kommunen har mer lokalkännedom.

- Förslagen om differentierad parkeringsavgift på allmän platsmark, bilpoolsparkering på allmän platsmark samt framtagande av stöd för hur luftkvalitet ska hanteras i planeringsprocessen ger kommunerna utökade verktyg och mandat för luftkvalitetsförbättrande åtgärder.
- Nationell modellering av halter och gratis tillgång till modelleringsprogrammet SIMAIR ger minskade kostnader och utökade grundförutsättningar för planering av staden.
- Utökad återkoppling från Naturvårdsverket på kommunens rapporteringar innebär mer arbetstid för kommunerna men bättre utförda rapporteringar.

Förvaltningens ställningstagande

Åtgärden Möjlighet för Naturvårdsverket att lyfta ofullständiga åtgärdsprogram till regeringen innebär en viss inskränkning på kommunens självstyre. Åtgärden bedöms dock nödvändig för att säkerställa att kommunerna i Sverige genomför tillräckliga åtgärder för att följa luftkvalitetsdirektivet och minska risken för att Sverige drabbas av EU-överträdelser och böter.

Linköpings kommun anser att regeringens kravställande på åtgärder bör begränsas till att fler/mer verkningsfulla åtgärder beslutas, inte krav kring vilka specifika åtgärder som måste genomföras. En åtgärdslista från regeringen/Naturvårdsverket på vad som bedöms vara tillräckligt effektiva åtgärder är önskvärt, men kommunerna måste kunna lyfta förslag på alternativa åtgärder då kommunen har mer lokalkännedom.

Förslagen som presenteras bedöms i övrigt rimliga för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för luftkvalitet följs samt för att på sikt uppnå miljömålet frisk luft.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Översyn av åtgärdsprogram av luftkvalitet, yttrande till Miljödepartementet

Bilaga - Yttrande

Bakgrund

Naturvårdsverket och Statskontoret har fått i uppdrag av regeringen att utreda hur systemet med åtgärdsprogram för luftkvalitet kan förbättras för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna följs.

Myndigheterna har samarbetat vid genomförandet av uppdragen och förslagen pekar i samma riktning. Båda myndigheterna har under arbetets gång stämt av med företrädare för Boverket, Energimyndigheten, Trafikverket samt Sveriges Kommuner och Regioner. Myndigheterna har besökt Linköpings kommun som bidragit till utredningen genom deltagande i en workshop 2019. Utredningen har skickats på remiss till Linköpings kommun.

Naturvårdsverkets utredning

Naturvårdsverkets utredning innehåller följande förslag som syftar till att skärpa det befintliga regelverket och skapa bättre förutsättningar för de berörda aktörerna att kunna bedriva ett effektivt och mer proaktivt luftvårdsarbete.

Förslag till förbättrad kontroll av luftkvaliteten

- Nationell modellering av luftkvalitet i alla tätorter
- Utökat stöd och vägledning genom att Naturvårdsverket granskar de kommunala kontrollstrategierna
- Förbättrat stöd till kommunerna från Referenslaboratoriet för tätortsluft
- Tydligare och mer rationella krav kring objektiv skattning

Förslag till förändringar i åtgärdsprogrammen

- Möjlighet för Naturvårdsverket att lyfta ofullständiga åtgärdsprogram till regeringen
- Naturvårdsverket utökar sin stödjande funktion vid framtagande och genomförande av åtgärdsprogram
- Arbetet med åtgärdsprogram ska redovisas årligen till Naturvårdsverket
- Utveckling av nationellt modelleringsverktyg för att underlätta och förbättra kommunernas problem- och åtgärdsanalyser
- Naturvårdsverket ges möjlighet att rapportera behov av nytt åtgärdsprogram direkt till kommun
- Förtydligande om när ett åtgärdsprogram måste vara upprättat

Förslag till kompletterande regelverk för ett effektivare och mer proaktivt luftvårdsarbete

- Nationell åtgärdsplan för utomhusluft
- Förebyggande luftkvalitetsstrategi (FLIS) vid överskridande av den övre utvärderingströskeln

Förslag på verktyg och mandat i åtgärdsprogrammen & fortsatta utredningar

- Naturvårdsverket stödjer Transportstyrelsens förslag om hur regelefterlevnaden av miljözonsbestämmelser ska säkerställas.
- Utredning av hur efterlevnaden av dubbdäcksförbudet kan förbättras
- Utredning av utsläppsdifferentierad trängselskatt
- Införa differentierad avståndsbaserad vägslitageskatt
- Möjlighet att differentierad parkeringsavgift på allmän platsmark
- Möjlighet till bilpoolsparkering på allmän platsmark
- Framtagande av stöd för hur luftkvalitet och MKN ska hanteras i planeringsprocessen

Statskontorets utredning

Statskontoret har fyra förslag för att öka åtgärdsprogrammets effektivitet:

- Låta Naturvårdsverket besluta direkt om kommunen eller länsstyrelsen ska ta fram åtgärdsprogram, istället för att låta beslutet gå via länsstyrelsen.
- Förbättra Naturvårdsverkets vägledning i arbetet med åtgärdsprogram.
- Låta Naturvårdsverket kvalitetsgranska fastställda program utifrån kraven i regelverken, och återkoppla till berörda aktörer.
- Låta Naturvårdsverket följa upp åtgärdsprogrammen.

Sammanfattning av konsekvenser för kommunerna enligt Naturvårdsverket och Statskontoret

Naturvårdsverket skriver;

- För kommunerna innebär förslagen ett visst utökat resursbehov, men samtidigt kommer deras arbete underlättas genom förenklade regelverk, ökat stöd i form av tillgång till nationella modelleringar, utvecklade IT-verktyg, förbättrad vägledning från Naturvårdsverket samt ökad tillgång till nationella resurser på Referenslaboratoriet för tätortsluft för mätningar.

Statskontoret skriver;

- Om alla förslagen genomförs innebär de inte några större förändringar i kommunernas kostnader för arbetet med åtgärdsprogram. De har heller inga konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.
- Förslaget att låta Naturvårdsverket besluta om kommunen eller länsstyrelsen ska ta fram åtgärdsprogram påverkar inte heller den kommunala självstyrelsen, eftersom beslutet redan i dag tas av en statlig myndighet.

Ekonomiska konsekvenser

Mer arbetstid kommer krävas för exempelvis utförligare uppföljningsrapportering av åtgärdsprogram och att upprätta och redovisa förebyggande luftkvalitetstrategier (FLIS). Vissa förslag minskar dock arbetstiden genom ökade stödmöjligheter och förenklingar. Totalt bedöms arbetstiden öka men det är osäkert hur stor förändringen blir.

Kommunala mål

Linköpings kommuns hållbarhetspolicy anger att kommunen ställer sig bakom Agenda 2030 och de globala målen (1-17 mål). Mål nummer 11 och mål nummer 3 handlar om att luftkvaliteten behöver förbättras.

Samråd

Naturvårdsverket och Statskontoret har besökt några utvalda kommuner däribland Linköpings kommun som bidragit till utredningen genom deltagande i en workshop 2019. Tjänstepersoner på Miljökontoret och Hållbarhet- och miljökommunikation har gemensamt tagit fram denna tjänsteskrivelse.

Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen

Leif Lindberg

Beslutet skickas till:
Miljödepartementet